

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרה ש"ת
טו אדר תשפ"א
מסכת: פסחים | פרק: ט | דף: צ"ח

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

המפריש בהמה שאינה ראויה לקרבן פסח

(צ"ז ב') משנה: המפריש (בהמה) נקבה לפסחו, או זכר בן שתי שנים (שאינם ראויים לקרבן פסח), ירעה עד שיסתאב, וימכר, ויפלו דמיו לנדבה (שההפרשה קבעתו. אע"פ שמעיקרו דחוי הוא, הרי הוא כקבוע שנדחה, שאין הוא עצמו קרב שלמים אלא דמיו).

(צ"ח א') אמר רב הונא בריה דרב יהושע: שמע מינה תלת -

שמע מינה בעלי חיים נדחין.¹

ושמע מינה דחוי מעיקרא הוי דחוי.²

ושמע מינה יש דחוי בדמים.³

שיטות הראשונים

המפריש נקבה לפסחו וכו', ויפלו דמיו לנדבה: רש"י ותוספות גרסו, ויביא בדמיו שלמים. וכן פסק הרמב"ם. ורבינו חננאל גרס יפלו דמיו לנדבה, דהיינו עולת נדבה.⁴

המפריש נקבה לפסחו ונפל בה מום קודם פסח: אומר רבינו תם, דהא דקתני ויביא בדמיה שלמים, היינו בשנשתיירה אחר הפסח, כמו כולה בבא דלעיל. אבל קודם הפסח, יביא בדמיה פסח. וכן מחלק בהדיא בברייתא בתמורה (אלו קדשים, י"ט א'). וכן פסק הרמב"ם.

בעלי חיים אם נדחים ודחוי מעיקרא: דעת רש"י דלהלכה דקיימא לן בעלמא דאין בעלי חיים נדחים ודחוי מעיקרא לא הוי דחוי, נדחה דין המשנה, ויקרב הוא בעצמו שלמים. והרמב"ם, אף דבעלמא פסק כמאן דאמר אין בעלי חיים נדחים, פסק כדין המשנה, 'וְאִם לֹא נָפַל בָּהּ מוּם עַד שֶׁהִקְרִיב פֶּסַח - יָבִיא בְּדָמִים שְׁלָמִים.'⁵

¹ בהמה שנדחית בחיים, דחוויה דיחוי גמור, שאף לכשנראית למה שהיתה ראויה, אינה קריבה אלא רועה. דהא דתנן תרעה, ולא קרבה שלמים היא גופה, שזו היא ראייתה כמתחילה, שכל מותר פסח קרב שלמים. ודלא כרבי שמעון דאמר בעלי חיים אין נדחין, בפרק שני שעירי (יומא ס"ג ב'), דגמרינן מבעל מום שנדחה, ולכשעבר מומו נראה. רש"י.

² דהא נקבה או זכר בן שתי שנים מתחלתו לא נראה למה שהוקדש, וקאמר ירעה, ולא יקרב שלמים הוא עצמו. ואיכא למאן דאמר במסכת סוכה (ל"ג ב'), דאין דחוי אלא הנראה ונדחה. רש"י.

³ כגון נקבה לפסח לא חזיא גופה לפסח, אלא כי אקדשה לדמים אקדשה; ואידי דדחוויה, דלא חזיא לאקרובי גופה לדבר שהוקדשה לה, אמרינן תדחה לעולם, אפילו לאחר הפסח, דכל מותר הפסח הוי שלמים, ונקבה לשלמים מחזא חזיא, דקתני מתניתין דמיה שלמים, אבל גופה לא, אלמא אלימא קדושת דמים לומר בה תורת דחוי. רש"י.

⁴ וכן כתב הרמב"ם בפירושו המשנה, 'יפלו דמיו לנדבה - כלומר, עולת נדבה. והוא שיתן אותן הדמים בתיבות שבמקדש, ובית דין מקריבין באותן הדמים עולות.' והו"ד ב'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה ויפלו).

⁵ על פי 'ליקוטי הלכות'. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח ד, ד; הל' פסולי המוקדשין ג, ג; מעשה הקרבנות ט, ד).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הפריש פסחו ומת

(צ"ח א') (המשך משנה): המפריש פסחו ומת, לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח (דהוה ליה פסח שמתו בעליו, ואין כאן מנויים), אלא לשם שלמים.

תנו רבנן: המפריש את פסחו ומת -

אם בנו ממונה עמו (על הבהמה), יביאנו (הבן) לשום פסח.

אין בנו ממונה עמו (ויותרת הבהמה בלא בעלים), יביאנו לשום שלמים לשישה עשר (בניסן, ולא ביו"ט, כי סובר התנא נדרים ונדבות אין קריבין ביו"ט).

(ומברר) דמית האב אימת?

אילימא דמית קודם חצות, בנו ממונה עמו יביאנו לשום פסח? הא חלה אנינות עילויה מעיקרא?

אלא דמית לאחר חצות, אין בנו ממונה עמו יביאנו לשום שלמים? הא קבעתיה חצות (לפסח, ואידחי משלמים, דהא תנן, לעיל צ"ז א', הפסח העומד בחצות ולא הקריבו, ירעה)!

אמר רבה: לעולם דמית קודם חצות (והבן אונן ואינו שוחט). ומאי יביאנו (הבן) לשום פסח, לשום פסח שני.

אביי אמר: לצדדין קתני. מת אחר חצות, בנו ממונה עמו, יביאנו לשום פסח. מת קודם חצות, אין בנו ממונה עמו, יביאנו לשום שלמים.

רב שרביא אמר: לעולם דמית לאחר חצות, וכגון שהיה אביו גוסס בחצות.⁷

רב אשי אמר: לעולם דמית לאחר חצות (ודקשיא לך היאך יקרב שלמים, הא קבעתיה חצות ואידחי), ורבי שמעון היא דאמר אין בעלי חיים נדחין.⁸

רבינא אמר: כגון שהפרישו אחר חצות, ומתו בעלים אחר חצות,⁹ וקא סבר חצות קבע (ולא כל שאר זמן שחיטה).

שיטות הראשונים

האם בן יכול להביא פסח שהפריש אביו ומת: פסק הרמב"ם כאוקימא דרב אשי,¹⁰ וכתב, "הפריש פסחו ומת - לא

⁶ ותו לא חיילא עליה חיובא דפסח להביאו בפני עצמו, כדתנן (פסחים צ"א א'), וכולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן, ומתניתין קתני יביאנו, דמשמע הוא עצמו. רש"י.

⁷ ומת לאחר חצות. בנו נמנה עמו, יביאנו לשם פסח, דהא חל עליה חיובא דפסח ברישא. אין בנו נמנה עמו, יביאנו לשם שלמים, דכיון דבחצות היה גוסס, ורוב גוססין למיתה, לא קבעתיה חצות. רש"י.

⁸ רבי שמעון היא דאמר בסדר יומא, בפרק שני שעירי (ס"ג ב'), בעלי חיים אין נדחין, אלא מחמת מום או אתנן ומחיר שאינן ראויין, אבל למה שהוא ראוי, יקרב, והאי חזי לשלמים. רש"י.

⁹ בנו נמנה עמו, יביאנו לשם פסח, דחיובא דפסח חיילא ברישא. אין בנו נמנה עמו, יביאנו לשלמים, דכיון דבחצות עדיין לא הופרש, אין כאן קבע לדחות. רש"י.

¹⁰ כן נראה ממה שסתם הרמב"ם ולא העמיד ההלכה דווקא כשהיה האב גוסס בחצות (רב שרביא), ולא דווקא כשהפריש אחר חצות

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

יביאנו בנו אחריו לשם הפסח אלא לשם שלמים. ואם היה ממנה עם אביו עליו - יביאנו לשם פסח. במה דברים אמורים? בשמית אביו אחר חצות ארבעה עשר. אבל אם מת אביו קדם חצות - הרי זה נדחה לפסח שני, מפני שהוא אונן, כמו שיתבאר, ויביא פסח זה בשני.

הפסח שנתערב בזבחים אחרים

(צ"ח א') **משנה:** הפסח שנתערב בזבחים¹⁴, ירעו עד שיסתאבו (שיפול בהם מום) וימכרו ויביא בדמי (הטלה) היפה שבהן ממין זה, ובדמי הטלה היפה שבהן ממין זה (כל קרבן יביא בדמים של היפה ביותר מהם¹²). ויפסיד המותר מביתו¹³.

(המשך **משנה:**) נתערב בבכורות (שמתן דמם שווה, מתנה אחת כנגד היסוד, וזמן אכילתם שונה), רבי שמעון אומר: אם חבורות כהנים (שמותרים בכור), יאכלו (מכולם עד חצות¹⁴).

(צ"ח ב') (ומקשה) והא קא מייתי קדשים לבית הפסול (ששורף הבשר שנותר אחר הלילה, מספק פסח, והרי בכור דינו שני ימים ולילה).

(ומתרץ) רבי שמעון לטעמיה דאמר (זבחים ע"ה ב'), מביאין קדשים לבית הפסול (מוטב למעט בזמן אכילתם מלנתקם לרעייה).

ורבנן (הסוברים אין מביאים קדשים לבית הפסול), היכי עבדינן (בפסח שנתערב בבכורות¹⁵)?

אמר רבא: נמתין לו עד שיוממו (כל הבהמות שהתערבו), ויביא בהמה שמינה (בדמי היפה שבתערובת), ולימא: כל היכא דאיתיה לפסח, תחול עליה דהאי (תחול קדושתו על מעות אלו, ויקח בהם בהמה זו, ויביאנה לשלמים, כדין פסח שנשאר לאחר זמן הקרבתו). ואכיל להו (את הבהמות שהתערבו והוממו) בתורת בכור בעל מום.

(רבינא). וכן ביאר בכסף משנה שפסק כאוקימתא דרב אשי. וראה 'ליקוטי הלכות' (זבח תודה, ד"ה הא קבעתיה) שכתב דלדין דפסקין כרבה לעיל, דשחיטה קובעת, לא צריכינן לתירוצא דרב אשי, דהך ברייתא ס"ל כרבי שמעון דבעלי חיים אינם נדחים. מקורות: רמב"ם (הל' קרבן פסח דה).

¹¹ שלושה טלאים, אחד של פסח ואחד של אשם של עולה ונתערב הפסח ביניהן.

¹² יימכרו ויביא בדמי היפה שבהן עולה, דשמא היפה עולה היה, ובדמי היפה שבהן אשם, שמא היפה אשם היה, ובדמי היפה שבהן פסח, אם קודם הפסח נסתאבו, ואם לאחר הפסח נסתאבו, יביאנו שלמים, דשמא היפה פסח היה. רש"י.

¹³ אותו מותר שהוא צריך להוסיף על השנים עד שיגיעו לדמי היפה שבהן יפסיד מביתו, משלו. רש"י. כגון אם היפה ביותר שווה סלע, ונתערב בשני זבחים אחרים, מביא ג' סלעים, ומחלל כל בהמה על סלע.

¹⁴ ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא, והבכורות לשם בכור בכל מקום שהן. רש"י.

¹⁵ בשלמא אשם שנתערב בשלמים או פסח בעולה ואשם, איכא למימר ירעו וימכרו ויביא בדמיהן אותם קרבנות. אבל בכור נאמר בו "לא תפדה", ואין לו פדיון ואינו תופס דמיו ואינו יוצא מקדושתו לחול על המעות אלא נאכל במומו לכהן, ופסח בר פדיון הוא, ואינו נאכל בלא פדיון. רש"י.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

בכור שנתערב בפסח: פסק הרמב"ם כרבנן דרבי שמעון, וכתב "בכור שנתערב בפסח - שניהן ירעו עד שיפיל בהן מום, ויאכלו בכור. ולמה לא יקרבו? לפי שהפסח נאכל לכל אדם עד חצות, והבכור לשני ימים ואינו נאכל אלא לפהנים, ואין מביאין קדשים לבית הפסול, ואין ממעטין באכילתם." וכתב ראב"ד, והבכור בעל מום, אי זה אכילה חמורה יש בו? ועוד, מה תיקן לבעל הפסח והיה צריך לפרש תיקונו.⁴⁶

חבורה שאבד פסחה

(צ"ח ב') משנה: חבורה שאבד פסחה, ואמרו לאחד: צא ובקש (חפש הפסח האבוד) ושחוט עלינו (עבורנו). והלך ומצא ושחט (עליהם) והם לקחו (כבש אחר) ושחטו אותו (לפסח) -

אם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו והם אוכלים עמו משלו (כי נמנו איתו, והכבש שלהם הוא פסח בלא בעלים).
ואם שלהם נשחט ראשון, הם אוכלים משלהם (שהרי משכו ידיהם מן האבוד) והוא אוכל משלו (שהרי לא נמנה עמהם).

ואם אינו ידוע איזה מהם נשחט ראשון, או (שידוע) ששחטו שניהם כאחד, הוא אוכל משלו, והם אינם אוכלים עמו (שמא שלהם נשחט ראשון ומשכו ידיהם מזה), ושלהן יצא לבית השריפה (שמא שלו נשחט, ואינם יכולים להימנות על שלהם). ופטורין מלעשות פסח שני (דממה נפשך בראשון נמנו, ואכילה לא מעכבא⁴⁷).

(אם לא אמרו לו שישחוט עבורם) אמר להן (השליח): אם איחרתי, צאו ושחטו עלי. והלך ומצא (הפסח האבוד), ושחט. והן לקחו (אחר) ושחטו -

אם שלהן נשחט ראשון, הן אוכלין משלהן (שמשכו ידיהם מהאבוד). והוא אוכל עמהן (שנמנה עמהם, ופסחו אין לו בעלים). ואם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו, והן אוכלין משלהן.

ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהם כאחד, הן אוכלין משלהן (שהרי לא אמרו לו לשחוט עליהם) והוא אינו אוכל עמהם. ושלו יצא לבית השריפה (שמא שלהם נשחט ראשון, ומשך ידיו משלו שהרי עשאו שלוחים). (ואף על פי כן) ופטור מלעשות פסח שני (שממה נפשך בראשון שנשחט יצא, ואכילת הפסח לא מעכבת).

אמר להם (שחטו עלי אם איחרתי), ואמרו לו (שחוט עבורנו את הפסח שתמצא), אוכלין כולן מן הראשון (שהרי הם שלוחיו והוא שלוחם). ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון שניהם יוצאין (מספק) לבית השריפה (ופטורים מפסח שני).

⁴⁶ והכסף משנה תירץ, דהרמב"ם לישנא דגמרא נקט, דקאמר דאכיל להו בתורת בכור בעל מום. כל שכן שלפי האמת אין כאן תלונה כלל, שהרי פירש רש"י ואכיל להו לכל התערובות בתורת בכור בעל מום, ואי זו היא תורתו, אינו נשחט באיטליז ואינו נמכר באיטליז ואינו נשקל בליטרא. ומה שהקשה הראב"ד, מה תיקן לבעל הפסח והיה צריך לפרש תיקונו. יש לומר שהרמב"ם סמך על מה שכתב בפ"ד מקרבן פסח. מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' פסולי המוקדשין ויב).

⁴⁷ כתבו בתוספות, לא דמי להא דאמר לעיל, פ"ח ב', שכח לפני זריקה חייבין לעשות פסח שני.

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

לא אמר להם (לשחוט עבורו), ולא אמרו לו (לשחוט עבורם), אין אחראין זה לזה (ואין זה וזה חוששים איזה נשחט ראשון, אלא הם אוכלים משלהם, והוא אוכל משלו).

שיטות הראשונים

חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו: כתב הרמב"ם (הל' קרבן פסח ג,ד), "חבורה שאבד פסחה... אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון, או ששחטו שניהן כאחת - הוא אוכל משלו והן אינן אוכלין עמו, ושלחן יצא לבית השרפה, ופטורין מלעשות פסח שני".¹⁸

לא אמר להם, ולא אמרו לו, אין אחראין זה לזה: כתב הרמב"ם (הל' קרבן פסח ג,ו), "הלך הוא לבקש והלכו הם לבקש, ולא אמרו זה לזה כלום - אף על פי שהיה בלבם שישחט כל אחד מהם על חברו, או שהיו שם רמיזות ודברים שאמרו הדעת בהם שכל אחד שימצא ישחט על חברו, הואיל ולא פרשו ולא אמרו זה לזה כלום, אינם אחראין זה לזה".¹⁹

¹⁸ כתב הלחם משנה, פטורים מפסח שני, פירש רש"י דממה נפשך בראשון נמנו ואכילת פסחים לא מעכבא. ע"כ. משמע לכאורה דמתניתין אתיא כמ"ד אכילת פסחים לא מעכבא. וקשה דא"כ איך פסקה רבינו הא איהו פסק דאם זרק דם פסח כשהבשר טמא לא הורצה, דאכילת פסחים מעכבא! ותיירץ דצריך שבשעת זריקה יהיה ראוי לאכול. אבל אם בשעת זריקה ראוי לאכול, אע"פ שלא אכל אחר כך לא מעכבא.

¹⁹ וביאר בכס"מ שלמד כן מייטורא דמתניתין דאל"כ מאי קמ"ל פשיטא.